

(המשך מעמוד 7)

הפגישה בין המח"ט והמג"ד היו חילוקי דיעות מאוחר יותר, במהלך המישפט. עשרים דקות לאחר הפגישה הזאת כינס מלינקי את מפקדי המחלקות בגדודו. על-פי עדויות הקצינים שהשתתפו בפגישה אמר מלינקי, כי יש לקיים את העוצר כך שכל מי שיימצא מחוץ לביתו יורה על-מנת ליהרג... לא יהיו מעצרים, וכן, רצוי שבערב הראשון יהיו

קאסם רק זמן רב אחרי שהסתמים הטבח, בשעה שמונה וחצי באותו ערב. מעט מאוחר יותר זומנו המח"ט מלינקי והמח"ט שדמי אל אלוף הפיקוד, ומלינקי סיפר את גירסתו. מלינקי טוען שדמי לא הכחיש, באותה הזדמנות, שאמר את המילים "אלה ירחמו", בלי סנטימנטים" כבר בפגישה הראשונה ביניהם. שדמי מכחיש גירסה זו מכל וכל. הוא טוען שמלינקי לא אמר זאת בפגישה עם צ'רה.

בסדר פילסטיני

שוחזר לפרטיו טבח כפרקאסם, על רקע חיי היומיום בכפר ערבי תחת שלטון הממשלה הצבאי הישראלי. הקצין קרא: לקצור אותם! והנערים המומתים שרועים ליד גדר האבן.

כמה הרוגים, זה יקל על ביצוע העוצר. לפי עדויות אחרות אמר: "טוב אם יהיו כמה הרוגים". וכן: "רצוי שבכל יפוי יהיו כמה הרוגים בעוצר". לפי פסק הדין במישפט ה-11, אין לסמוך על הגירסה שהמג"ד אמר שיש צורך ב"עשרה הרוגים בכל כפר".

לאחר דברי המג"ד הוקצב זמן לשא"ל. אחד ממפקדי המחלקות שאל שתי שאלות גורליות. היה זה מפקד-ראשון אריה מנשס. הוא שאל מה ייעשה בנשים ובילדים. מלינקי השיב, על-פי העדויות: "בלי סנטימנטים". או "דינם כדין כולם". השאלה השניה של מנשס נגעה לחוזרים לכפר, אלה שלא היו מצויים בו בשעת הטלת העוצר ולא יכלו לדעת על קיומו. מלינקי מודה שאמר: "בלי סנטימנטים, בלי מעצרים, אלה ירחמו". אך טוען שציטט דברים ששמע מפי המח"ט בתשובה לשאלה דומה. שדמי מכחיש שאמר מילים כגון אלה בפגישה זו.

בלי סנטימנטים

רמי אינו מכחיש שאמר, אלה ירחמו" מר" שעה וחצי מאוחר יותר, בקבוצת פקודות חטיבתית, בהשתתפות כל ה"מג"דים בגזרתו, ומלינקי בכלל זה. הוא השתמש במילים אלה, לדבריו, כאשר אחד ממפקדי הגדודים שלו, ששמרו על הגבול, שאל מה דינו של ערבי לא מזהה שיטובב בשדות בלילה. פקודתו של מלינקי היא שהביאה לטבח בכפרקאסם. אך למרות שהפקודה ניתנה למפקדי-מחלקות שהטילו עוצר בשמונה כפרים, אירע הטבח רק באחד מהם. מפקדי המחלקות בכפרים האחרים דאגו לכך שהחוזרים לעבודה, גם לאחר השעה חמש אחר הצהריים, ייכנסו לכפר בשלום. היו רק שני מקרים שכבר הוזכרו בכפי רים טיבה וטיהר.

מפקד-מחלקה בכפרקאסם היה קצין צעיר, גבריאל דאהן, שחזר זמן קצר לפני מלחמת סיני ממופשה קצה בח'ול. לפי עדויות האופי היה דאהן איש חביב, אהוב על מפקדיו וחיליו. דאהן טען עצמו פיקד על חולייה שכללה שלושה שוט"רים נוספים, חולייה זו היתה מעורבת רק באחד ממשעי ההרג. דאהן טען כי האנשים שירה בהם "ניסו לברוח", אך לא היה שום חיזוק לטענתו. הוא לא ניסה להפסיק את מעשי ההרג, ואף טרח לדווח עליהם למפקדו, שמואל מלינקי, שכלל לא היה בכפר. לשדמי נודע על מה שאירע בכפר-

שילטונות צה"ל מינו בתחילה ועדת בדיקה צבאית, שגבתה עדויות מהחיילים ומשוטרי מישמר-הגבול. מאוחר יותר טענו העדים שכאשר ניגבו מהם העדויות, נאמר להם שלא יועמדו למישפט. אך הלחץ הציבורי היה עז מדי. המישה שבועות אחרי המיקרה קם דויד בן גוריון בכנסת וגינה את המעשה. יו"ר הכנסת דאז, יוסף שפרינצק, הורה להברי"ה הכנסת ולאורחים לכבד את זכר החללים בקימה.

הנסיגות למנוע את פומביות המישפט נמשכו. במהלך המישפט עצמו נאמר, כי אב בית-הדין, בנימין הלוי, הוזמן לפני פתיחת המישפט אל הרמטכ"ל דאז, משה דיין, וזה ניסה לשכנעו לקיים את המישפט בדלתיים סגורות.

ועדת העירעורים המתיקה

המישפט, כימעט כולו, התנהל בדר לתים פתוחות. תחילתו היתה בינואר 1957. בנימין הלוי קיבל לצורך תפקידו דרגת ייצוג של אלוף-מישנה. השופטים האחרים היו יצחק דיבון ויהודה כהן. את מלינקי ייצג אשר לוויצקי. את גבי ריאל דאהן ייצג יצחק אורן. את שלושת הנאשמים שזוכו, לבסוף, ייצג הפרקליט הטיפאי גדעון חסיד. התובע היה קולין גילון.

שמונה מהנאשמים נמצאו אשמים ברצח. מכיוון שנדונו בבית-דין צבאי, ולא בבית-מישפט אזרחי, לא היתה חובה להיטיל עליהם מאסר-עולם. מלינקי נדון ל-17 שנות מאסר, והורד לדרגת טוראי. דאהן נדון ל-15 שנות מאסר, ואף הוא הורד לדרגת טוראי. הטר"ש עופר שלום, מי מחלקתו של דאהן, נדון אף הוא ל-15 שנות מאסר. המישה נאשמים אחרים נדונו ל-7 שנות מאסר, ושלושה זוכו. אף אחד מהנדונים לא ריצה את תקופת עונשו. ועדת-עירעורים שדנה בגזר-הדין שלהם המתיקה את דינם. גם הרמטכ"ל והנשיא דאז, יצחק בריצבי, התערבו. ב-1960 כבר לא ישב איש בכלא.

בפסק-דינו הכין בית המישפט את הרקע למישפט הבא. נאמר שם: "אלוף-מישנה שדמי קבע את שיטת העוצר הבלתי-חוקית על דעת עצמו וביגוד למדיניות הכללית, שחייבה אותו

חוקית בעליל". כאשר שמע שדמי על פסק הדין, הוא נמצא בלונדון. הוא חזר מייד לארץ וביקש להעמידו לדין. בית-הדין הצבאי, בניגוד לבית-הדין הקודם, קבע כי "הרציחות או ההריגות אינן תוצאה מסתמית משום הוראה שנתן אל"מ שדמי לרס"ן מלינקי או למפקדי הגדודים, ביניהם הצבאי, וגור לו קנס בית-דין זה, בראשותו של השופט מקס קנה. מצא את שדמי אשם בשתי עבירות טכניות בעיקרן, של חריגה מסמכות ואי-תיאום עם המושל הצבאי, וגור לו קנס בסך 10 פרוטות ונוזיפה.

גור דינו של שדמי זכה לתגור בות חריפות בארץ ובעולם. הקנס בסך 10 הפרוטות שנגזרו על הקצין הבכיר בגיזרה, והמילים, "פקודה שמתנוסף מע"ל הדין והחוק", של אי החוקיות" (ש) נאמרו על-ידי בנימין הלוי בפסק-הדין של המישפט הראשון). הפכו לשניים מסמליה הנודעים של פרשת כפרקאסם. לימים נכתב על הפרשה ספר מסכם שכתב משה קורדובי.

ב-1975 הוצג לראשונה בפאריס סרט על הפרשה שביים בורהאן עלאווי, על-פי פרק בסיפרו של סברי גרייס, העורב בים בישראל. הסרט היה אמין למדי בתיאור המיקרה, אך לקה בנקודה אחת: הוא תיאר את הטבח כאילו היה מעשה שביוסיום, ולא מיקרה חריג. ל-מעשה היה זה המיקרה הראשון מאז ה"טבח שעשו אנשי האצ"ל בדירי-אסין, ולא פחות מעשרים שנים חלפו עד ש-נערך הטבח הבא, ב-30 במרס 1976, הוא יום האדמה.

בעיקבות הטבח הוצאו בצה"ל הוראות מחייבות באשר לפתיחה באש על אזורי חים, ובמשך זמן רב נלמד לקח הטבח. כתוצאה ממנו יודע היום כל חייל, שהוא אינו חייב למלא אחר פקודה שהיא "בלי תיחוקית בעליל", לא רק כשהיא נוגעת להתנהגות הצבא כלפי אוכלוסייה אורז-חית, אך ככל שהולפות השנים, דומה שהציבור מנסה להדחיק את המיקרה מתודעתו. בבתי-הספר בישראל לא מלמדים את סיפור המעשה. גם לא בכפר-קאסם, שבתי-הספר שלו כופים לתוכנית הלימודים הישראלית.

לאנשים שהיה להם קשר למעשה קשה יותר לעשות זאת. לפחות שניים מתושבי כפרקאסם הם היום מעוררים בנפשם.

שלוש עופר היה הצבר היחיד בין הנאשמים ברצח. הוא נס"ר 41 מתושבי הכפר.

הצבר הרוצח

מוכתר כפרקאסם, שנפטר ב-1976, היה בעת הטבח ודיע מח"ט מוד סרטור. הודעה על העוצר קיבל חצי שעה לפני תוקפו.

ראש הכפר

גבריאל דאהן עזב את הארץ זמן קצר לאחר שיחוררו מן הכלא. הוא נמצא לכה הנראה בפאריס. שמואל מלינקי נפטר לא מכבר. השופט בנימין הלוי היה השנה חבר-כנסת מטעם ד"ש. ופרש. צבי צור הוא חבר במועצת-המנהלים של קוני צרן כלל, וליששכר שדמי יש חברה קבלנית.

להימנע מכל פגיעה באזרחים תושבי ה"איזור... הוראות הפתיחה באש של שדמי מלינקי נגד אזרחים בלתי-לוחמים עלו בחומרתן על ההוראות הללו (של המדיניות הכללית) וביטלו אף את הסייגים שבהן. הפקודה שמלינקי ציית לה והעיביר אותה לביצוע, תוך הוספת פירושי כי תחול על נשים וילדים, היתה פקודה גלויה לרצוח אזרחים - פקודה בלתי-

הצבאית מנעה מן העיתונים לפרסם את הפרשה. העולם הזה חשף אותה לראשונה בגיליון 1001. שיצא ב-19 בדצמבר 1956. קבוצת עיתונאים ומשוררים, ש"כללה את נתן אלתרמן, אורי אבנרי, דן בן-אמוץ, יצחק זיראב, עמוס קינן, אבי רהם ולונסקי נגרשום שוקן, הוציאה חוברת שנשאה את הכותרת הכל על כפר-קאסם, כתביעה שהמישפט יהיה פומבי.

שרית ישי וישלמה פרנקל